

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. відділу докторантури та аспірантури

Відділ
докторантури
аспірантури

О. М. Волков

« 26 » 28 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДОЛОГІЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ»

Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	073 Менеджмент
Кафедра	Економічної теорії та підприємництва на морському транспорті

Робоча програма навчальної дисципліни «Методологія антикризового управління» розроблена відповідно до освітньої програми підготовки доктор філософії «Менеджмент морської галузі»

Розробник: Примачова Н.М., к.е.н., доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри «Економічної теорії та підприємництва на морському транспорті» Національного університету «Одеська морська академія»

Протокол від «25» серпня 2022 р. № 1

Завідувач кафедри Голубкова І.А.

Секретар кафедри Яворська А.Ф.

Гарант ОНП Сенько О. В.

1. ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Методологія антикризового управління» є формування сучасного економічного мислення та системи спеціальних знань в галузі антикризового управління, а саме: системи знань і навичок управління у кризових ситуаціях, розв'язання складних завдань стратегічного значення в ринкових умовах, організації системи управління, адекватної вимогам сучасної економіки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Методологія антикризового управління» є теоретико-методологічні та прикладні засади управління виробничо-господарською діяльністю на підприємствах різних форм власності, і зокрема на підприємствах морського транспорту і видів господарювання в кризових ситуаціях та в умовах невизначеності.

Передумови для вивчення освітнього компоненту: всі дисципліни загальноосвітньої та професійної підготовки магістра.

Програма курсу – це засвоєння процесів закономірностей прийняття та реалізації менеджерських та інвестиційних рішень в умовах кризи. Засвоєння методів і принципів забезпечення ефективності менеджерських методів протидії кризовим явищам у різних формах циклічності.

Робоча програма складена відповідно до вимог освітньо-наукової програми «Менеджмент морської галузі» для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 073 Менеджмент.

Мова навчання українська

Статус дисципліни обов'язкова

Навчальна дисципліна забезпечує набуття перелічених нижче загальних та спеціальні компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Компетентності:

Загальні компетентності

ЗК01 Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми

ЗК04 Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері менеджменту на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Спеціальні компетентності:

СК05. Здатність до організації та проведення інноваційних комплексних проєктів, включаючи власні оригінальні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику в менеджменті морської галузі.

СК06. Здатність ідентифікувати, формулювати та/або вирішувати наукові або практичні проблеми в менеджменті морської галузі.

Програмні результати навчання:

РН02. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми менеджменту державною та англійською мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях.

РН04. Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проєкти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику у галузі управління та адміністрування і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми в менеджменті з дотриманням норм академічної етики і

врахуванням соціальних, етичних, економічних, екологічних та правових аспектів.

- РН06. Планувати і виконувати наукові і прикладні дослідження з менеджменту та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми; складати пропозиції щодо фінансування досліджень та/або проектів.
- РН11. Здійснювати аналіз деталізованих, інноваційних, новітніх досліджень у сфері морської галузі.

Кількість кредитів ЄКТС **2 кредити**

Форма підсумкового контролю **екзамен**

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною:

Успішне завершення програми навчальної дисципліни «Методологія антикризового управління» передбачає здобуття аспірантом наступних результатів навчання:

знати:

- основні теоретичні концепції, предмет, методи, завдання науки антикризового управління на МТ;
- принципи, форми та методи організаційно-нормативного забезпечення антикризового управління в морському секторі;
- основні принципи, механізми розробки та реалізації державної антикризової політики;
- основні засади формування та реалізації антикризової стратегії згідно із цілями сталого розвитку;
- зарубіжні практики антикризового управління на МТ;
- сучасні підходи та інструменти виявлення, запобігання та нівелювання кризових явищ;
- принципи та інструменти здійснення моніторингу кризових явищ складних соціально-економічних систем; □ алгоритм прийняття управлінських рішень у кризовій ситуації;
- знати загальні основи комплексного розвитку морської транспортної індустрії в кризових умовах;
- знати категорії, принципи і правила формування збалансованого морської транспортної індустрії країни;
- знати предмет і метод відносин судноплавних компаній і структурних складових морського кластеру в умовах криз;
- знати принципи реалізації ділової активності в умовах циклічних коливань;

уміти:

- абстрактно мислити, аналізувати й синтезувати інформацію, отриману в процесі моніторингу кризових явищ морегосподарської системи;
- використовувати сучасні методи обробки й інтерпретації інформації під час наукових досліджень та інноваційної діяльності щодо антикризового управління на МТ;
- нести соціальну і етичну відповідальність за прийняті управлінські рішення у процесі антикризового управління;
- займатися саморозвитком, самореалізацією у процесі аналізу та підготовки професійної документації стосовно розробки та реалізації антикризових заходів;
- володіти арсеналом ефективних антикризових прийомів (інструментів), які дають змогу діагностувати і нівелювати кризові явища;
- застосовувати інструменти антикризового регулювання процесів розвитку територій та управління антикризовими програмами на МТ;
- формувати проекти антикризових стратегій та концепцій МТ;

- визначати цілі, завдання та інструменти антикризового управління підприємств МТ на різних рівнях з урахуванням специфіки соціально-економічного та політичного розвитку, розробляти рекомендації щодо формування стратегії і тактики;

- приймати обґрунтовані рішення в складних, непередбачуваних та кризових умовах, діяти соціально відповідально та свідомо.

2. ПРОГРАМА, СТРУКТУРА (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН) НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Навчальне навантаження (години)		
	Кількість аудиторних годин *	Лекції	Практичні (семінари)
Розділ 1. Критерії та методи в антикризовому управлінні			
Тема 1. Теоретичні основи антикризового управління.	1	1	
Тема 2. Аналіз факторів які впливають на діяльність підприємств МТ в умовах кризи.	2		2
Тема 3. Основні риси і механізми антикризового управління на МТ	1	1	
Тема 4. Особливість антикризового управління підприємств МТ	2		2
Тема 5. Критеріальні вимоги до ефективності антикризового управління	2	2	
Разом за розділом 1	8	4	4
Розділ 2. Методологія прийняття антикризових рішень			
Тема 1. Методи прийняття управлінських рішень при антикризовому управлінні	1	1	
Тема 2. Методичні основи діагностики кризи розвитку підприємств МТ	2		2
Тема 3. Концептуальні положення діагностики кризи	1	1	
Тема 4. Стратегічні аспекти антикризового управління.	2		2
Тема 5. Банкрутство як правовий механізм регулювання діяльності підприємства	1	1	
Разом за розділом 2	7	3	4
Розділ 3. Організаційно-економічні заходи антикризового управління			
Тема 1. Діагностика потенціалу виживання підприємства.	2		2
Тема 2. Антикризова програма та формування системи антикризового управління	2	1	
Тема 3. Антикризове управління: механізм держави та безпека морського бізнесу	2	1	
Тема 4. Стратегія реструктуризації в процесі антикризового управління	2	1	
Разом за розділом 3	5	3	2
Всього аудиторних годин	20	10	10
Самостійна робота (години)	40		
Загальний обсяг годин навчальної дисципліни	60		

3. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми
1	Аналіз факторів які впливають на діяльність підприємств МТ в умовах кризи.
2	Особливість антикризового управління підприємств МТ
3	Методичні основи діагностики кризи розвитку підприємств МТ
4	Стратегічні аспекти антикризового управління.
5	Діагностика потенціалу виживання підприємства.

4. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота призначена для поглиблення, розширення і закріплення теоретичних знань, отриманих на лекціях. Вона допомагає набути навички самостійної роботи з довідковою, навчальною і науковою літературою, державними і галузевими стандартами; підвищити якість самостійної проробки студентами навчальної інформації шляхом її конкретизації і цілеспрямованості.

Види самостійної роботи:

1. Робота по опрацюванню лекційного курсу.
2. Робота по вивченню окремих тем курсу, не висловлюваних при читанні лекцій (що задаються викладачем).
3. Виконання практичних розрахунків, заданих викладачем.
4. Підготовка до лабораторних/семінарських/практичних/тренажерних занять;
5. Виконання індивідуальних завдань (рефератів, аналітичних оглядів, перекладів, контрольних робіт, розрахункових, графічних та розрахунково-графічних робіт, курсових робіт (проектів)).

Перелік тем, винесених на самостійне вивчення:

№ з/п	Назва теми
1.	Дослідження виникнення економічних криз
2.	Еволюція менеджменту кризі
3.	Етапи, специфіка, профілактика
4.	Методи дослідження кризових процесів
5.	Діагностика, заходи та етапи криз
6.	Кількісні та якісні методи збору та аналізу інформації
7.	Теоретичні основи антикризового управління

5. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточне оцінювання аспірантів здійснюється у вигляді демонстрації їх результатів навчання та оцінювання: усної відповіді на питання лекційного курсу або тестування знань з певного розділу (теми) або з певних окремих питань лекційного курсу; розв'язання задач, вправ, виконання певних розрахунків тощо; виступу на практичних заняттях.

Підсумковий контроль проводиться для оцінювання якості засвоєння навчального матеріалу дисципліни з урахуванням результатів поточного контролю. Форма підсумкового контролю: *ісnum*

Методи демонстрації результатів навчання за навчальною дисципліною

№ п/п	Результати навчання	Методи демонстрації
1	Знати та розуміти основні теоретичні концепції, предмет, методи, завдання науки антикризового управління на МТ	Усна відповідь на питання лекційного курсу, виступ на заняттях, в дискусії
2	Знати сучасні підходи та інструменти виявлення, запобігання та нівелювання кризових явищ; □ принципи та інструменти здійснення моніторингу кризових явищ складних соціально-економічних систем; □ алгоритм прийняття управлінських рішень у кризовій ситуації	Усна відповідь на питання лекційного курсу, виступ на практичних заняттях з аналітичним оглядом
3	Знати основні принципи, механізми розробки та реалізації державної антикризової політики; □ основні засади формування та реалізації антикризової стратегії згідно із цілями сталого розвитку	Усна відповідь на питання лекційного курсу, виступ на практичних заняттях з аналітичним оглядом, виконання певних розрахунків
4	Уміти здійснювати вибір інструментальних засобів для обробки економічних даних відповідно поставленим завданням, аналізувати результати розрахунків і обґрунтовувати отримані висновки	Усна відповідь на питання лекційного курсу, виступ на практичних заняттях з доповіддю, ессе, в дискусії, презентації результатів виконаних завдань, виконання певних розрахунків, розв'язання задач
5	Уміти визначати ступінь доказовості і обґрунтованості тих чи інших положень праць економістів в області первинних досліджень	Розв'язання задач, вправ, виконання певних розрахунків; виступ на практичних заняттях з аналітичним оглядом, ессе, презентації результатів виконаних завдань, стандартизовані тести
6	Уміти критично оцінювати отримані результати, формулювати висновки та рекомендації, оформляти наукові звіти за результатами проведеного дослідження	Усна відповідь на питання лекційного курсу, виступ на практичних заняттях з доповіддю, ессе, презентації результатів виконаних завдань
7	Уміти володіти кількісними і якісними методами аналізу економічної інформації для обґрунтування управлінських рішень;	Усна відповідь на питання лекційного курсу, виступ на практичних заняттях з доповіддю, ессе, презентації результатів виконаних завдань, розв'язання задач
8	Уміти володіти технологіями планування професійної діяльності сфері економічних досліджень.	Розв'язання задач, вправ, виконання певних розрахунків, виступ на практичних заняттях з аналітичним оглядом, ессе;

7. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ ЗА НАВЧАЛЬНОЮ ДИСЦИПЛІНОЮ

Шкала оцінювання ВНЗ	Національна оцінка	Критерії оцінювання
A	відмінно	Аспірант проявляє особливі здатності, уміє самостійно добувати знання, без допомоги викладача знаходить і обробляє необхідну інформацію, уміє використовувати набуті знання й уміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні дарування й похилості
B	добре	Аспірант вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно вирішує вправи й завдання в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначно
C		Аспірант уміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; у цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є істотні, підбирати аргументи для підтвердження думок
D	задовільно	Аспірант відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання й розуміння основних положень; за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких значна кількість істотних
E		Аспірант володіє навчальним матеріалом на рівні вище початкового, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
FX	не задовільно	Аспірант володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу

8. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Основні характеристики ризиків в антикризовому управлінні.
2. Класифікація ризиків в антикризовому менеджменті.
3. Цілі і завдання антикризового менеджменту.
4. Основні принципи та функції антикризового менеджменту.
5. Основні групи завдань антикризового менеджменту.
6. Попереджувальне, кризове та посткризове антикризове управління.
7. Контроль як елемент системи антикризового управління.
8. Стратегічний, тактичний та оперативний контроль.
9. Особливості антикризового менеджменту в сучасних умовах.
10. Розробка концепції подолання кризи : основні етапи.
11. Антикризовий стратегічний план.
12. Інноваційні стратегії антикризового розвитку (І. Шумпетер).
13. Роль людського фактору в антикризовому управлінні.
14. Прогнозування можливих конфліктів в організації та їх запобігання як центральна функція антикризового управління.
15. Забезпечення безперервності функціонування персоналу організації як центральна проблема антикризового менеджменту.
16. Механізм антикризового управління: субстанціональні та функціональні елементи.

17. Мотивація, ініціативність та корпоративність як пріоритет у механізмі антикризового менеджменту.
18. Специфічні механізми антикризового менеджменту.
19. Організаційно-економічні передумови антикризового менеджменту.
20. Основні поняття технології антикризового управління.
21. Основні функції технології антикризового менеджменту.
22. Основні етапи технологічної схеми розробки управлінських рішень в антикризовому управлінні.
23. Загальна схема процесу управління в кризовій ситуації.
24. Схема розробки управлінських рішень у кризовій ситуації.
25. Послідовність розробки управлінських рішень в антикризовому менеджменті.
26. Етап підготовки управлінських рішень.
27. Етап визначення шляхів виведення організації із кризової ситуації .
28. Етап розробки заходів щодо реалізації поставлених цілей.
29. Етап перевірки можливостей досягнення поставлених цілей та якості проведеного аналізу кризової ситуації.
30. Етап виведення організації з кризової ситуації.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антикризова економічна політика: наукові засади формування та впровадження : навчально-методичний посібник для здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії / за заг. ред. А. С. Павловська, О. А. Руденко. Черкаси: ЧДТУ, 2020. 151 с.
2. Борзенко В.І. Антикризове управління : навчальний посібник. Харків : Видавництво Іванченка.І С., 2016. 232 .
3. Белай С. В. Державні механізми протидії кризовим явищам соціально-економічного характеру: теорія, методологія, практика : монографія. Харків: Вид-во НАНГУ, 2015. 349 с.
4. Войтко С. В., Мельниченко А.А. Лідерство та антикризовий менеджмент : підручник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 195 с.
5. Камнева, А. В., Можевенко Т.Ю. Антикризове управління підприємством : навчальний посібник. Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського. Харків: ХАІ, 2015. 83 с
6. Кульчій І. О. Антикризове управління: навчальний посібник. Полтава: ПолтНТУ, 2016. 120 с.
7. Мельниченко О. А. Управління структурними зрушеннями : підручник. Харків : Оберіг, 2013. 300 с.
8. Птахіна О.М. Антикризове управління: навч.-мет. посіб. для самостійної роботи. Старобільськ : Видво ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2017. 164с.
9. Примачов М. Т., Примачова Н.М. Стратегічні аспекти формування економічного потенціалу морської транспортної промисловості: монографія. Одеса : НУ "ОМА", 2019. 303 с.
10. Расвнева О. В. Моделювання антикризового управління регіоном. Харків: вид. ХНЕУ, 2014. 300 с.
11. Сіденко В. Модифікація світової економіки під впливом новітніх факторів глобальної трансформаційної кризи. *Економіка України*. 2012. № 5. С. 18-31.
12. Скібіцька Л.І. Антикризовий менеджмент: Навчальний посібник / Л.І.Скібіцька, В.В. Матвєєв, В.І.Щелкунов Рекомендовано МОН України Київ.: ЦУЛ, 2014. 584 с.
13. Теоретико-методологічні основи регулювання економічних процесів: від кризи до сталого розвитку / за заг. ред. О. В. Кендюхова. Київ: Вид-во "Центр навчальної літератури", 2015. 217 с.

14. Тюріна Н. М. Антикризове управління : навч. посібник: за ред. Н. М. Тюріна, Н. С. Карвацка, І. В. Грабовська. Київ: ЦУЛ, 2012. 448 с.
15. Casto, Charles A. "Crisis Management: A Qualitative Study of Extreme Event Leadership". Dissertations, Theses and Capstone Projects. 2014. P. 626.
16. Primachev N. T., Primacheva N. M. Problems of Sustainable Development of Maritime Transport Industry. International Journal of Business and Social Science. Vol. 8, No. 8., 2018. P. 22-26

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

1. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. <http://www.nbuv.gov.ua/>.
2. Методологічні та актуальні статті з менеджменту URL : <http://www.management.com.ua/>
3. Центр фінансово-економічних наукових досліджень. Бібліотека. URL: http://www.economics.in.ua/p/blog-page_45.html
4. Навчальні матеріали он-лайн. URL: <https://pidru4niki.com/ekonomika/>
5. TRADING ECONOMICS. URL: <https://tradingeconomics.com>
6. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>
7. Офіційний сайт департаменту статистики Організації Об'єднаних Націй. URL: <http://unstats.un.org/unsd/default.htm>
8. Центр транспортних стратегій. <http://cfts.org.ua/analitics>
9. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі України. URL: <http://me.kmu.gov.ua>
10. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
11. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://web.worldbank.org>
12. Офіційний сайт Світового економічного форуму. URL: <http://www.weforum.org>
13. Офіційний сайт Статкомітету СНД. URL: <http://www.cisstat.com>
14. Офіційний сайт Фонду миру. URL: <http://www.fundforpeace.org/global>
15. Асоціація Українських Банків. URL: <http://aub.org.ua>
16. Світовий ринок фрахту. URL: <http://www.apk-inform.com/ru/exclusive/topic/>.
17. Офіційний сайт Балтійської фрахтової біржі. URL: <http://www.balticexchange.com/>
18. Офіційний сайт журналу "Порти України". URL: <http://portsukraine.com/>
19. Review of Maritime Transport (Series). URL: [http://unctad.org/en/Pages/Publications/Review-of-Maritime-Transport-\(Series\).aspx](http://unctad.org/en/Pages/Publications/Review-of-Maritime-Transport-(Series).aspx).